

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับ “กลยุทธ์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเมืองพัทยา” นั้นจะใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยวิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) และเอไอซี (Appreciation Influence Control: AIC)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการค้นหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และวิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีประชากรแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากร ได้แก่ คณะผู้บริหารเมืองพัทยา 8 คน ได้แก่ ประธานสภาเมืองพัทยา 1 คน และรองประธานสภาเมืองพัทยา 2 คน นายกเมืองพัทยา 1 คนและรองนายกเมืองพัทยา 4 คน กลุ่มตัวอย่าง 2 คน คือ นายกเมืองพัทยาและรองประธานสภาเมืองพัทยาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept) ประกอบเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

กลุ่มที่ 2 ประชากร ได้แก่ สมาชิกสภาเมืองพัทยา (สตรี) ที่ได้รับเลือกและไม่ได้รับเลือก (จากผลการเลือกตั้งปี 2547) จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรี 2 คนที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง

กลุ่มที่ 3 ประชากร คือ แกนนำชุมชนและภาคประชาชนในเขตเมืองพัทยา 27 ชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือ แกนนำชุมชน 24 คน และภาคประชาสังคม 3 คน ที่มาเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ (รายนามปรากฏในภาคผนวก ก) กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คิดเป็นร้อยละ 50 จากการสุ่มตัวอย่างที่ตั้งเป้าไว้

พื้นที่ของการศึกษา

ศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเมืองพัทยา และแกนนำชุมชน ประชาชนที่สนใจในเขตชุมชนของเมืองพัทยาทั้งสิ้น 27 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนกระหังลาย	2. ชุมชนวัดช่องลม
3. ชุมชนหนองเกตุ	4. ชุมชนตลาดเก่านาเกลือ
5. ชุมชนซอยไปรษณีย์	6. ชุมชนซอย 5 ถิ่นวา
7. ชุมชนสุเหร่าต้นกระบก	8. ชุมชนหนองใหญ่
9. ชุมชนพัทธยากลาง	10. ชุมชนซอยชุมสาย
11. ชุมชนซอยกอไผ่	12. ชุมชนวัดธรรมสามัคคี
13. ชุมชนเกาะล้าน	14. ชุมชนหนองพังแค
15. ชุมชนร้อยหลัง	16. ชุมชนเขาตาโล
17. ชุมชนหนองตะแบก	18. ชุมชนโพธิ์ส้มพันธ์
19. ชุมชนเทพประสิทธิ์	20. ชุมชนทัพพระยา
21. ชุมชนวัดชัยมงคล	22. ชุมชนซอย 6 ถิ่นวา
23. ชุมชนวัดบุญญ์กัญจนาราม	24. ชุมชนรุ่งเรือง
25. ชุมชนบ้านหัวทุ่ง	26. ชุมชนลานโพธิ์
27. ชุมชนเขาน้อย	

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

- เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเมืองพัทธยา (Document) ได้แก่ รายงานการศึกษาแผนพัฒนาระบบสวัสดิการท้องถิ่นเมืองพัทธยา จังหวัดชลบุรี การศึกษาสถานการณ์ทางสังคมเมืองพัทธยา (อัญมณี บุรณกานนท์ และคณะ, 2548) ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี (พ.ศ. 2549-2551) (นโยบาย และแผนการพัฒนาเมืองพัทธยา, 2548) บรรยายสรุปเมืองพัทธยา (กองวิชาการและแผนงานเมืองพัทธยา, 2547) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ
- การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (In-Dept Interview)
- การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเอ ไอ ซี (AIC) โดยบูรณาการด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สว็อท (SWOT Analysis) เพื่อศึกษาปัญหาที่มีอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบันเพื่อหาแนวทางในการบริหาร และจัดทำกิจกรรมในรูปแบบโครงการ

การวิเคราะห์ สว็อท (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สว็อทเป็นเครื่องมือสำหรับการตรวจสอบองค์กรและสภาพแวดล้อมขององค์กร ดังนั้นการวิเคราะห์ สว็อทจึงเป็นขั้นแรกของการวางแผนและโดยทั่วไปจะช่วยให้ช่วยนักการตลาดในวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้นอยู่ การวิเคราะห์ สว็อท หมายถึง จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) จุดแข็งและจุดอ่อน เป็นปัจจัยภายใน ส่วนโอกาสและภัยคุกคามเป็นปัจจัยภายนอก แต่สำหรับการศึกษาคั้งมุงประสงค์จะใช้ในการวิเคราะห์สว็อทเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับประชาคมสตรีของเมืองพญาในการพัฒนาศรีให้ส่วนร่วมทางการเมือง

การดำเนินการทำการวิเคราะห์สว็อทในการวิจัยครั้งนี้จึงนำมาหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ ภัยคุกคาม ในการพัฒนาศรีให้มีส่วนร่วมทางการเมืองของเมืองพญา ดังปรากฏในตารางที่ 3.1 และ ตารางที่ 4.1

การดำเนินการวิเคราะห์สว็อทนั้นต้องคำนึงถึงการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) ตามที่ รวีวรรณ สนั่นวรเกียรติ (2543, น. 37-38) สรุปไว้ว่าการวางแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างมาก ที่นำไปสู่การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และมีทางเลือกมากขึ้น (แลงเลย์, 1989; รวีวรรณ สนั่นวรเกียรติ, 2543) ขั้นตอนของการวางแผนกลยุทธ์ มีดังนี้

1. หาเป้าหมายขององค์กร และปรัชญาการบริหารจัดการ
2. ระบุจุดแข็ง และจุดอ่อน
3. ติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอก
4. ทำนายสภาพการณ์ในอนาคต และจัดทำแผนอย่างเป็นทางการ
5. หาภัยคุกคาม และโอกาส
6. จัดร่างเป้าประสงค์เฉพาะ
7. ระบุ และประเมินนโยบาย และแผนกลยุทธ์ทางเลือก
8. เลือก แผนกลยุทธ์ที่ดีที่สุด
9. เตรียมองค์ประกอบของแผนปฏิบัติการ
10. เตรียมแผนปฏิบัติการ

ไบรสัน (1988, pp. 73-74) สนับสนุน ความสำเร็จของแผนกลยุทธ์ สำหรับทั้ง ภาครัฐบาล และเอกชน ดังนั้นความสำเร็จของการจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากวางแผนกลยุทธ์ ไบรสันได้เป็นผู้ออกแบบการวางแผนกลยุทธ์ ในการช่วยองค์กรที่ไม่มุ่งผลประโยชน์เป็นหลัก เพื่อ การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สถานการณ์ใหม่ ซึ่งเป็นความพยายามในการสร้าง แหล่งเงินทุนเพื่อสร้างรูปแบบและทิศทางขององค์กรภายใต้กรอบของกฎหมายโดยจดทะเบียน เกี่ยวกับ การบริการ ค่าใช้จ่าย งบประมาณ ซึ่งเป็นการศึกษาหารูปแบบขององค์กรบริหารที่มี ประสิทธิภาพโดยการพัฒนาการตกลงขั้นพื้นฐาน ของการแผนกลยุทธ์ โดยเน้น จุ่มงหมาย และ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน และกระบวนการ ระยะเวลา บทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการ ที่มีการบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส พัฒนาคณะทีมงานให้ตระหนักในคุณค่า ของตนเอง ประเมินสภาพ แวดล้อมภายนอกเพื่อทราบปัญหาที่องค์กรเผชิญอยู่ รวมทั้งกลุ่มที่มี อิทธิพลเหนือองค์กร นอกจากนี้ต้องมีการประเมิน สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อหาจุดแข็ง และ จุดอ่อน ขององค์กรโดยการตรวจสอบ สิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินการ (Process) และ ผลลัพธ์ที่ได้ (Output) (ไบรสัน, 1988)

การพิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งจะเกี่ยวข้องกับโอกาส และภัยคุกคาม ส่วน สภาพแวดล้อมภายในจะเกี่ยวกับจุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กร หน่วยงาน บริษัท หรือชุมชนเอง ซึ่งเมื่อพิจารณารวมกันแล้วคือเป็นประเด็นทางกลยุทธ์ (Strategic Issues) เมื่อวิเคราะห์บริบท ของการดำเนินการอย่างชัดเจน ว่าต้องใช้งบประมาณ และความขัดแย้งบางอย่างอยู่หรือไม่

ดังนั้นประสิทธิภาพของแผนกลยุทธ์ นั้นขึ้นอยู่กับผลและผลลัพธ์ ของการดำเนินการที่ เกี่ยวข้องกับความเห็นสาธารณะ ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และความร่วมมือภายในองค์กร หน่วยงาน บริษัท หรือชุมชน ดังกล่าว ที่จะช่วยส่งเสริมความคาดหวังในอนาคตซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับ แรงบันดาลใจ และวิสัยทัศน์ร่วม จะบรรลุได้จากความสำเร็จในการบริหารจัดการของ คณะกรรมการบริหาร ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าแผนกลยุทธ์เป็นแนวคิด และกระบวนการของการ บริหารดำเนินการขององค์กรที่ไม่สามารถจับได้ในตัวของมันเอง แต่เป็นเครื่องมือของความสำเร็จ ขององค์กร (แบร์รี, 1993, น. 18)

การวิเคราะห์ สวิท นั้นเป็นส่วนที่บูรณาการของแผนการตลาดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ แผนทางธุรกิจ ในปัจจุบันมีการนำการวิเคราะห์ สวิท มาประยุกต์ใช้ในการที่จะศึกษาปัญหาใน อดีต และปัจจุบัน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม เศรษฐกิจการเมือง การศึกษา สาธารณสุข การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการบูรณาการใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเอไอซี (อุบล จันทรเพชร และคณะ, 2546; นงนภัศ เทียงกมล, 2547; Bplans.com, 2549.)

ดังนั้น การที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์ สวียท คืออะไร เป็นอย่างไร และต้องดำเนินการและปฏิบัติการอย่างไรจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การวิเคราะห์ สวียท นั้น หมายถึง จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) และการวิเคราะห์ สวียทจึงเป็นเทคนิคที่ง่ายและมีพลังอำนาจในการวิเคราะห์บริษัท องค์กร กลุ่ม หรือชุมชน ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบริษัท องค์กร กลุ่ม หรือ ชุมชน (นงนภัส เทียงกมล, 2549)

วิถีทางที่ดีที่สุดในการเข้าใจการวิเคราะห์ สวียท จึงต้องพิจารณาจากตัวอย่างที่เป็นจริง ดังเช่น เอ เอ็ม ที (AMT) ซึ่งเป็นบริษัทคอมพิวเตอร์ ขนาดกลาง ในตลาดประเทศ สหรัฐอเมริกา เมื่อไม่นานมานี้บริษัทดังกล่าวประสบปัญหาทางธุรกิจที่มารายได้ตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเนื่องมาจากการที่มีคู่แข่งที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่พร้อมด้วยชื่อเสียงของความเป็นบริษัทระดับโลก บริษัท จึงได้นำ การวิเคราะห์ สวียทมาใช้ในการแผนการตลาดของบริษัทเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว (Bplans. Com, 2549)

ตามที่กล่าวมาข้างต้นว่า การวิเคราะห์ สวียทสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพ การของชุมชนในอดีต และปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ในทางเศรษฐกิจด้วยการอนุรักษ์ พลังงานไฟฟ้า และทรัพยากรน้ำ เพื่อประหยัดรายจ่ายเกี่ยวกับการใช้น้ำประปา และไฟฟ้าอย่างมี ความรู้ ความเข้าใจ และมีความตระหนักว่าทั้งไฟฟ้า และน้ำประปา ที่เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่ สำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันที่ต้องมีการอนุรักษ์ เพราะว่าทรัพยากรทั้งสองชนิดนี้เมื่อถูกใช้ แล้วจะก่อปัญหาให้เกิดความเสื่อมโทรมของภาพแวดล้อมอย่างมาก อีกทั้งกระทบต่อคุณภาพชีวิต ในด้านสุขภาพอนามัยอย่างมาก (นงนภัส เทียงกมล, 2547; นงนภัส เทียงกมล, 2549)

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ สวียทสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพการของชุมชน ในอดีต และปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ในส่วนที่แก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนไม่ว่าจะเป็น ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพอนามัย และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงได้ อย่างเป็นรูปธรรมหากนำมาใช้บูรณาการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการเอไอซี (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

รวมทั้งในการวิจัยครั้งนี้เช่นกันที่ใช้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทาง การเมืองของสตรีเมืองพัทยา จึงได้นำการวิเคราะห์ สวียท มาบูรณาการในการวิจัยเชิง ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อทราบปัญหาในอดีต และปัจจุบัน และวิเคราะห์หาวิสัยร่วมว่าต้อง ดำเนินการอย่างไรโดยมีแผนปฏิบัติการ และโครงการ หรือ กิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการ ส่งเสริมสตรีให้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองของเมืองพัทยา

การวิเคราะห์ สว็อท เพื่อมาศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเมืองพัทยา เพื่อดันหามรรควิธี เพื่อให้บรรลุ “วิสัยร่วม” หรือ “อุดมการณ์ร่วม” ซึ่งจะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ของปัญหาการที่สตรีไม่สามารถมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของเมืองพัทยา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1

ตัวอย่างการวิเคราะห์ สว็อท (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strengths) - สภาพเศรษฐกิจที่ดี - มีสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว - มีจุดดึงดูดให้นักธุรกิจมาลงทุน	จุดอ่อน (Weaknesses) - มีประชากรแฝงจำนวนมาก - มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป - มีผู้หญิงบริการมากเกินไป - ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของสตรี จึงไม่มีแผนการพัฒนาสตรี
โอกาส (Opportunities) - มีสภาพเศรษฐกิจดีอันเนื่องจากการที่เป็นเมืองท่องเที่ยว - สามารถพัฒนาในด้านสาธารณูปโภค สังคม สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - มีงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาสตรี	ภัยคุกคาม (Threats) - มีผู้หญิงบริการมาก ซึ่งเป็นปัญหาตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับเยาวชน - ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน - สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม - สภาพสังคมที่แข่งขัน ขาดการเชื่ออาทรต่อกัน

จุดแข็ง (Strengths)

- สภาพเศรษฐกิจที่ดี มีค่าครองชีพสูง ประชากรแข่งขันกันทำมาหากิน
- มีสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว
- มีจุดดึงดูดให้นักธุรกิจมาลงทุน เช่น สถานบริการต่าง ๆ มากมาย

จุดอ่อน (Weaknesses)

- มีประชากรแฝงจำนวนมากมาอยู่อาศัย และไม่มีสำเนาทะเบียนบ้านที่อยู่แน่นอน
- มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป ซึ่งต้องแย่งชิงกันใช้ เช่น น้ำประปา
- ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของสตรี จึงไม่มีแผนการพัฒนาสตรี

โอกาส (Opportunities)

- มีสภาพเศรษฐกิจดีขึ้นเนื่องจากการที่เป็นเมืองท่องเที่ยว มีชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวมาก
- สามารถพัฒนาในด้านสาธารณูปโภคสังคม สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- มีงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาสตรี

ภัยคุกคาม (Threats)

- มีหญิงบริการมาก ซึ่งเป็นปัญหาดังอย่างที่ไม่ดีให้เยาวชน
- ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม
- สภาพสังคมที่แข่งขัน ขาดการเอื้ออาทรต่อกัน

การจัดประชุมแบบ A-I-C (Appreciation Influence Control)

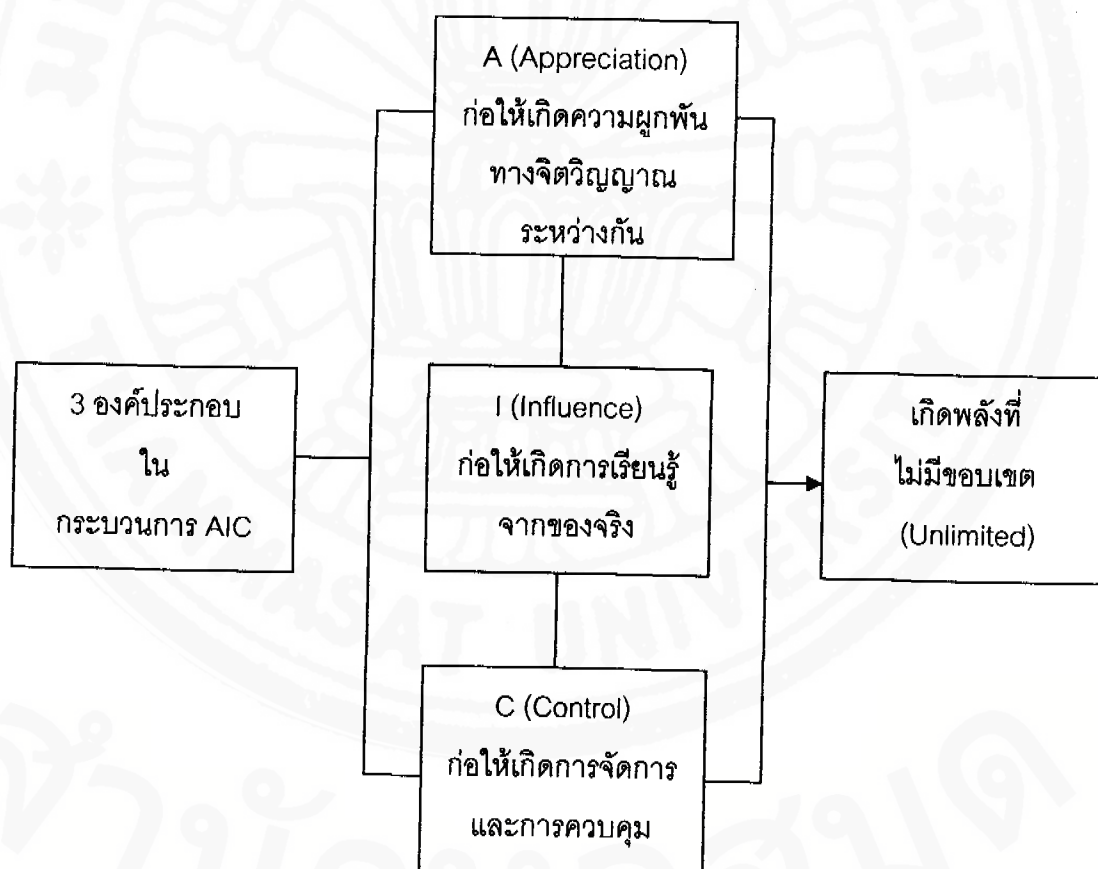
การจัดประชุม A-I-C หมายถึง เทคโนโลยีทางสังคมอย่างหนึ่งที่ วิลเลียม สมิท และ ทูริต ซาโต้ แห่งสถาบันพัฒนาองค์กรนานาชาติ (ODN) ในมลรัฐวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาขึ้นเพื่อระดมพลังความคิด สร้างสรรค์ของสมาชิกในองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กร ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาของไทยเราเพื่อให้คนหรือกลุ่มระดับต่าง ๆ มาร่วมกันคิด เรียนรู้ ร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (โกวิทย์ พวงงาม, 2541, น. 104)

การนำกระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control) มาใช้เพราะเป็นวิธีการระดมความคิดในการวางแผน โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ได้มาร่วมคิด หาหรือ และรวมพลัง ในเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนในสังคม เทคนิคที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถร่วมกัน คิดหากลยุทธ์ เพื่อใช้แก้ไขปัญหายาก ซับซ้อนโดยเฉพาะปัญหาสังคม เน้นการไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ จึงถือว่าเป็นการวางแผนการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเอาชนะปัญหาอุปสรรคในเชิงรุก (โกวิทย์ พวงงาม, 2541, น. 105)

กระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control) เป็นกระบวนการทำงานกลุ่มซึ่งช่วยชี้แนะให้ประชาชนตื่นตัวในการพัฒนากลุ่มบุคคล องค์กร หรือชุมชนของตน เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในโครงการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งทำให้ผู้ที่เข้ามาพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินการพัฒนาได้ตามความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (นงนภัส เทียงกมล, 2549, น. 25)

แผนภูมิที่ 3.1

แนวคิดของการประชุมเชิงปฏิบัติการ เอไอซี

ลำดับขั้นตอนของกระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control) คือ

1. A = Appreciation ให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสทราบข้อมูลซึ่งกันและกัน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกที่ดี มีเมตตาต่อกัน เกิดพลังร่วมกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีโอกาสให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุผล ความรู้สึกและการแสดงออก ตามที่เป็นจริง เพื่อนสมาชิกในกลุ่มจึงไม่เกิดความรู้สึกต่อต้านหรือวิจารณ์ในเชิงลบ

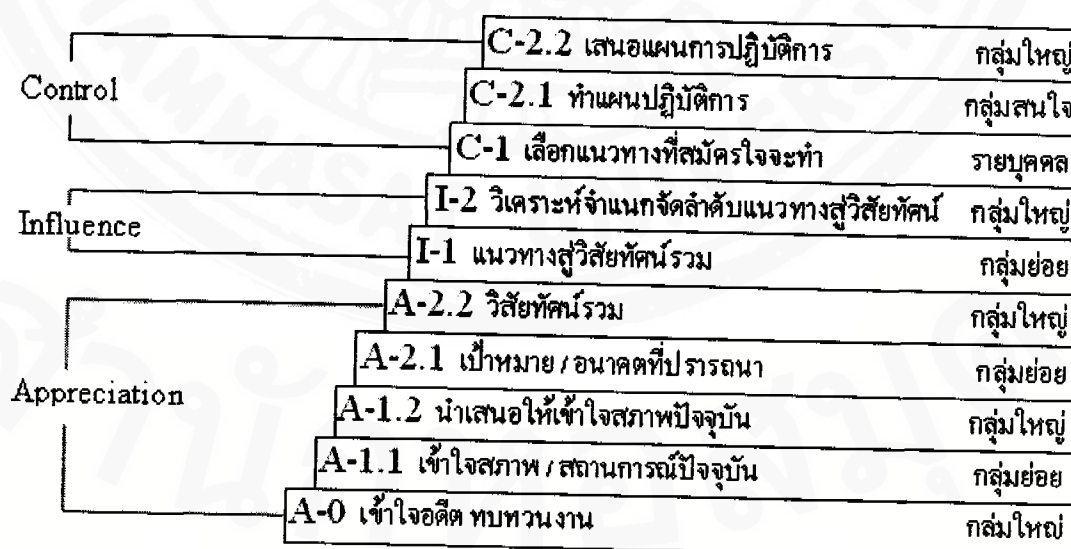
2. I = Influence คือ การให้สมาชิกแต่ละคนช่วยกันคิดโดยใช้ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีอยู่เพื่อหาวิธีการที่กลุ่มยอมรับร่วมกัน และเกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันหรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่ม

3. C = Control คือ การนำยุทธศาสตร์วิธีสำคัญ มากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียด สมาชิกจะเลือกว่าตนเองสามารถรับผิดชอบในเรื่องใดด้วยความสมัครใจ ทำให้เกิดพันธสัญญา ข้อผูกพัน (Commitment) แก่ตนเองเพื่อควบคุมตนเอง (Control) ให้ปฏิบัติตามบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมของกลุ่ม (นงนภัส เทียงกมล, 2549, น. 28)

กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้เทคนิค A I C มีรายละเอียดดังนี้

แผนภูมิที่ 3. 2

กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้เทคนิค AIC

A-0 ความเป็นมาจากอดีต

เพื่อให้เข้าใจในสภาพปัจจุบัน การทบทวนอดีตขององค์กร บริษัท ชุมชนซึ่งเป็นการทบทวนการทำงานที่ผ่านมาจะช่วยให้สมาชิกมองเห็นภาพปัจจุบันและอนาคตที่ชัดเจนขึ้น โดยอาจขอให้ผู้อาวุโสในกลุ่มเป็นผู้เล่าเริ่มต้น สมาชิกอื่น ๆ จะร่วมให้ประสบการณ์ข้อมูลเพิ่มเติม ถือเป็นกิจกรรมอุ่นเครื่องก่อนเข้าสู่กระบวนการ A-1 (นงนภัส เทียงกมล, 2549, น. 32)

A-1.1 สภาพ สถานการณ์ปัจจุบัน (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อย วาดภาพลงบนแผ่นกระดาษจากมุมมองของตนเอง กลุ่มย่อยอาจใช้กลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้หญิงล้วน กลุ่มชายล้วน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มข้าราชการ ให้อาจารย์วาดภาพประมาณ 10-15 นาที

2. สมาชิกแต่ละคนเล่าภาพของตน สมาชิกคนอื่นตั้งใจฟังและสอบถามได้ แต่ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้รับฟัง รับรู้ จุดจำ ข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้สึกของผู้เป็นอย่างเต็มที่

3. ทุกคนนำภาพของตนมารวมบนกระดาษแผ่นใหญ่ และช่วยกันเติมให้เป็นภาพรวมเพียงภาพเดียวของกลุ่ม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน วิทยากรพยายามกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันวาดภาพ

A-1.2 นำเสนอเข้าใจสภาพปัจจุบัน (20 นาที)

ผู้แทนกลุ่มนำเสนอ อธิบายความหมายภาพรวมของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอื่นจะซักถามหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม วิทยากรควรช่วยตั้งคำถามเพื่อให้การอธิบายชัดเจน

A-2.1 เป้าหมาย อนาคตที่ปรารถนา (60 นาที)

1. สมาชิกทุกคนในกลุ่มย่อย วาดภาพจินตนาการถึงภาพชุมชน สภาพที่ตนเองอยากเห็นในอนาคต ให้อาจารย์วาดภาพ 10-15 นาที

2. แต่ละคนเล่าถึงภาพของตน แล้วจึงนำภาพของทุกคนมารวมกันเป็นภาพเดียว โดยช่วยกันต่อเติมให้เป็นภาพเดียวของกลุ่มที่สมบูรณ์

3. นำเสนอภาพรวมของแต่ละกลุ่ม โดยให้มีผู้แทนกลุ่มคนใหม่นำเสนอ

A-2.2 วิสัยทัศน์ร่วม

1. วิทยากรนำภาพของทุกกลุ่มมาให้กลุ่มพิจารณาเลือกภาพใดภาพหนึ่งเพื่อต่อเติมให้เป็นภาพตัวแทนของอนาคตที่ต้องการของกลุ่มทุก ๆ กลุ่ม

2. คัดเลือกอาสาสมัครช่วยกันเพิ่มเติมภาพ สมาชิกช่วยกันบอกความต้องการเพิ่มเติม

การรวมภาพของทุกกลุ่มให้เป็นภาพเดียวกัน เป็นขั้นตอนสำคัญที่จำเป็นเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้สร้างทิศทางไปสู่อนาคตร่วมกันเป็นภาพเดียวกัน รู้สึกเป็นเจ้าของความคิดเห็นร่วมกัน

วิทยากรจะต้องกระตุ้นให้แต่ละคนคิดในใจไว้ว่า ถ้าจะให้เป็นอย่างจริงตามภาพน่าจะทำอะไรบ้าง

I-1 แนวทางสู่วิสัยทัศน์ร่วม

1. วิทยากรทบทวนวิสัยทัศน์ร่วม และให้โอกาสสมาชิกปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์
2. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มย่อยเขียนแนวทาง กิจกรรม ลักษณะโครงการบนแผ่นกระดาษ เพื่อเสนอให้กลุ่มย่อยพิจารณา ให้เวลาคิดส่วนตัว 10-15 นาที
3. แต่ละคนนำเสนอแนวทาง โดยชี้แจงเหตุผล ความจำเป็น ประโยชน์
4. รวบรวมข้อเสนอแต่ละคนจัดเป็นหมวดหมู่ โดยต้องเป็นแนวทางที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นข้อเสนอของกลุ่ม
5. ผู้แทนกลุ่มนำเสนอ สมาชิกร่วมกันซักถามให้ข้อคิดเห็นเพิ่ม

I-2 วิเคราะห์ จำแนกจัดลำดับแนวทางสู่วิสัยทัศน์

1. พิจารณาแนวทาง กิจกรรมแต่ละข้อโดยจัดลำดับความสำคัญ ความต้องการการเกื้อหนุนจากคน องค์กรใด ที่เห็นว่าสำคัญและควรคำนึงถึงเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จ
2. ผู้แทนกลุ่มคัดเลือกกิจกรรมของกลุ่มไว้เป็นประเภท โดยรวมกิจกรรมที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน และจัดประเภทเป็นกิจกรรมที่สมาชิกทำเองได้ กิจกรรมที่จะร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น กิจกรรมที่ขอความร่วมมือจากองค์กรนอกท้องถิ่น
3. เมื่อแยกประเภทแล้ว แต่ละคนพิจารณาว่าหากมีทรัพยากรจำกัดจะเลือกโครงการใดที่คิดว่าสำคัญที่สุด 3-5 กิจกรรม โดยเขียนลำดับบนกระดาษ แล้วรวมคะแนนกิจกรรมที่ได้คะแนนมากที่สุดให้เป็นลำดับหนึ่ง

C-1 เลือกแนวทาง / กิจกรรมที่จะทำ

1. กิจกรรมที่สามารถทำได้เอง สมาชิกตัดสินใจเลือกที่จะทำ โดยการ ลงชื่อในกระดาษของแต่ละกิจกรรม แบ่งกลุ่มย่อยตามกิจกรรมที่สมาชิกเลือกลงชื่อไว้
2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับองค์กรอื่น สมาชิกร่วมกันเสนอมอบหมายให้บุคคลหรือกลุ่มดำเนินการประสาน ติดตาม หรือยื่นข้อเสนอ

C-2.1 ทำแผนปฏิบัติการ

1. จัดทำแผนปฏิบัติการที่ทำได้เอง โดยนำแนวทาง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จำแนกจัดกลุ่มไว้แล้ว มาทำแผนปฏิบัติการ โดยตอบคำถามดังนี้

- ทำอะไร (ชื่อโครงการ)
- ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับ เกิดขึ้น)
- ทำอย่างไร (กิจกรรม วิธีดำเนินงาน)
- ต้องใช้ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์อะไร งบประมาณเท่าไร
- ทำที่ไหน (สถานที่ที่จะดำเนินโครงการ)
- ทำเมื่อไร (วันเวลาที่จะดำเนินโครงการ)
- ใครบ้างจะช่วยทำ
- ใครรับผิดชอบ (ผู้ดูแลประสานงาน)

2. กิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือสนับสนุนจากองค์กรอื่น นำมาทำแผน โดยตอบคำถามดังนี้

- ทำอะไร (ชื่อโครงการ)
- ทำแล้วได้อะไร (ผลที่คาดว่าจะได้รับ ทำเครื่องหมาย เกิดขึ้น)
- ประสานงานกับหน่วยงานอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร
- ใครเป็นผู้ประสานงาน ติดตามความก้าวหน้า

ตัวอย่าง หัวข้อเขียนแผนปฏิบัติการ

1. ชื่อโครงการ (ทำอะไร)
2. หลักการและเหตุผล (ทำไมต้องทำ)
3. เป้าหมาย (ผลที่หวัง ทำเพื่อให้ได้อะไร)
4. วิธีดำเนินการ (ทำอย่างไร)
5. กำหนดเวลา (ทำเมื่อไรถึงเมื่อไร)
6. ค่าใช้จ่ายและแหล่งเงิน (ใช้เงินเท่าไร จากไหนบ้าง)
7. ประมาณการรายรับถ้ามี (คาดว่าจะมีรายได้เท่าไร)
8. ผู้รับผิดชอบ (ใครเป็นคนสำคัญที่รับผิดชอบดูแลเรื่องนี้)
9. ผู้ให้ความร่วมมือ (ใครบ้างต้องมาร่วมมือจึงจะสำเร็จ)

C-2.2 เสนอแผนการปฏิบัติการ

1. นำเสนอรายละเอียดของกิจกรรม
2. อภิปรายเพิ่มเติม และตกลงดำเนินงาน มอบหมายงาน กำหนดวัน เวลา สถานที่ กระบวนการ AIC (Appreciation – Influence – Control) เป็นการประชุมทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน ซึ่งถือว่าเป็นอีกวิธีที่มีความนิยมมาก มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ ให้คิด – วิเคราะห์

– เลือกตัดสินใจ ให้ผู้ร่วมประชุมเกิดทักษะชีวิตของการเป็นคนพัฒนา หลักการจะคล้ายกับกระบวนการอื่น ๆ แต่จุดที่เด่น คือ

1. ผู้ร่วมประชุม มีความหลากหลายได้

2. เริ่มต้นการประชุมด้วยการกระตุ้นให้คิด และแสดงความคิดเห็นออกเป็นภาพหรือสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายให้มุ่งสู่นาคตซึ่งคาดหวังไว้ตามประเด็นของเรื่องที่จะประชุมพิจารณาปรัชญาของการแสดงความคิดเห็นผ่านภาพ จะมีความลึกซึ้งถึง 5 ขั้นตอน คือ รู้ประเด็นที่จะคิดก่อน – คิดหาความหมายทำความเข้าใจให้ได้ – แสดงออกเป็นคำพูด ซึ่งมีทั้งไว้สาระและเป็นสาระ – เขียนเป็นประโยคสั้น ๆ หรือเียนย่อ – โดยเป็นบทนิยาย, กลอน, ละครพูด, ภาพยนตร์ – เขียนเป็นภาพ, วัตถุ, คน – เขียนเป็นสัญลักษณ์ หรือรูปกลม, เหลี่ยม ที่สามารถสื่อความหมายอธิบายข้อความได้ – ให้สี แสดงถึงอารมณ์และความหมาย จนถึงขั้นแสดงแทนข้อความได้ ดังนั้น ในการแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นภาพ จึงต้องผ่านขั้นตอนคิดหลายขั้นตอน เป็นการแสดงความคิดเห็นที่ลึกซึ้งของคน ๆ นั้น ถือเป็นกระบวนการฝึกให้ใช้สมองทั้งสองซีก จึงเป็นผลให้มีการทำงานศิลปะ สร้างสรรค์ ประยุกต์ มีวิสัยทัศน์

3. กิจกรรมที่แต่ละคนเขียนมาและแสดงแลกเปลี่ยนกัน แล้วร่วมกันเลือกก็จะมีทั้งเรื่องเดิม ๆ เปิดโอกาสให้ผู้คนที่ยังไม่ได้เข้าใจและซักถามได้ นอกนั้นจะมีเรื่องใหม่ ๆ ที่แปลกและผ่านการกระทำซึ่งได้ผลมาแล้วของบุคคลอื่น ๆ มาให้เลือก

4. การประชุมด้วยรูปแบบนี้ จะทำให้ได้รายละเอียด เป็นกิจกรรมที่จะทำเพื่ออนาคตเป็นวิธีดำเนินงานที่ได้ผลมาแล้ว ผู้รับผิดชอบรายกิจกรรม เวลาและสถานที่ ซึ่งภายหลังการประชุมก็จะได้รับสัญญาประชาคม ร่วมกันรู้เห็นเพื่อจะได้ติดตาม กำกับ ประเมิน เป็นรายคนหรือรายกลุ่มก็ได้

5. ประธานจะได้ความคิดร่วมกัน และแบ่งกันปฏิบัติรับผิดชอบ

กระบวนการ A-I-C นั้น จะสามารถสร้างพลังสร้างสรรค์ขึ้นมาเมื่อฝ่ายต่าง ๆ ได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยความรัก เมตตา ความหมาย ตัว A (Appreciation) นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นธรรมะอย่างสูง อันได้แก่ ความรัก และความเมตตาผู้อื่น ต้องมีการรับฟัง อดทน เป็นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดนี้ก็นับว่าเป็นส่วนของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น A จึงทำให้เกิดพลังของความดีเข้ามา อาจเรียกว่าเป็น การพัฒนาทางจิตวิญญาณ เมื่อคนเข้าร่วมในกิจกรรมมีความรัก เมตตาต่อกันแล้ว ก็จักเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกันที่เรียกว่า Interactive Learning through Action ซึ่งกระบวนการเช่นนี้ก็จะทำให้การพัฒนาและแก้ไขปัญหาประสบความสำเร็จ เพราะเป็นการทำให้เกิด การเรียนรู้ ที่แท้จริงซึ่งมีพลังมาก ปกตินั้น คนเราจะเรียนรู้กันยาก ตามอัตราของมนุษย์นั้นเมื่อมีอำนาจแล้ว ก็มีแนวโน้มที่จะไม่ยอมเรียนรู้ พลังใน

ภายหลังจากนั้นจึงมีความเลื่อม และล่มสลายลงมาได้ไม่ยากนัก เพราะฉะนั้นในกระบวนการพัฒนา ถึงต้องการการเรียนรู้สูงจากทุก ๆ ฝ่ายที่มีส่วนร่วมในปัญหาด้วยกัน นั่นคือ ต้องมี I (Influence) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดพลัง แล้วยังต้องมี C (Control) ซึ่งได้แก่ การจัดการ (Management) และ แผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ดังกล่าว (นงนภัส เทียงกมล, 2549, น. 36)

กล่าวโดยสรุป

ขั้นที่ 1 A = Appreciation คือ การที่ทำให้ทุกคนยอมรับ และชื่นชม (Appreciation) คนอื่นโดยไม่ทำให้รู้สึก หรือแสดงการต่อต้าน หรือ วิพากษ์วิจารณ์ โดยในกระบวนการขั้นนี้ทุกคน จะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทุกคนในลักษณะต่าง ๆ ตามที่จริงเมื่อทุกคนได้แสดงออกโดยได้รับการยอมรับจากสมาชิกคนอื่น ๆ จะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน จึงทำให้ทุกคนมีความสุข มีความอบอุ่น และเกิด “พลังร่วม” ขึ้นระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่เข้าร่วมประชุม (โกวิทย์ พวงงาม, 2544, น. 102)

ขั้นที่ 2 I = Influence คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกัน กำหนดวิธีการสำคัญหรือ “ยุทธศาสตร์” (Strategy) ที่จะให้บรรลุ “วิสัยทัศน์ร่วม” (Shared Vision) หรืออุดมการณ์ร่วมกัน (Shared Ideal) ของสมาชิกที่เข้ามาร่วมประชุมกัน ในขั้นนี้ทุกคน ยังมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการให้ข้อคิดเห็น่ววิธีการที่สำคัญซึ่งจะให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วม หรือ อุดมการณ์ร่วมกัน นั้นควรจะประกอบด้วยอะไรบ้าง หลังจากนั้นจะนำเอาวิธีการ หรือมรรควิธีที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะและพิจารณาร่วมกันจนกระทั่งได้วิธีการสำคัญ ที่กลุ่ม เห็นพ้องต้องกันที่สามารถสำเร็จบรรลุตามที่ได้ร่วมกันระดมสมองดังกล่าว (โกวิทย์ พวงงาม, 2544, น. 103)

ขั้นที่ 3 C = Control คือ การนำ “วิธีการสำคัญ” มากำหนดเป็น “แผนปฏิบัติการ” (Action Plan) อย่างละเอียด ว่าทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร จากแหล่งใด จะมีรายได้จากการดำเนินการดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีประมาณเท่าไร และรายละเอียดอื่น ๆ ตามที่เห็นว่าควรระบุไว้ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มสมาชิก องค์กรที่มีนโยบายส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีวิญญานร่วมกันที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยการสนับสนุนเอกสารวิชาความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อกฎหมายและเทคนิคการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดสัมมนาและเปลี่ยนประสบการณ์ (โกวิทย์ พวงงาม, 2544, น. 104)

ข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการศึกษาวิจัย มีดังนี้

1. สมาชิกสภาเมืองพัทยาสตรีไม่ได้มาร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากติดภารกิจไปต่างประเทศ
2. ผู้ที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมาไม่ครบทุกภาคส่วน เช่น นักธุรกิจการโรงแรม
3. ผู้เข้าร่วมประชุมมีเวลาน้อย บางคนต้องรีบกลับไปดูแลกิจการที่บ้าน จึงจำเป็นต้องจัดประชุมเพียง 2 วัน
4. ในวันจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการตรงกับงาน Pattaya Festival ทำให้ผู้เข้าร่วมงานมาไม่ได้เต็มที่ เพราะต้องทำหน้าที่ในงานดังกล่าว
5. วิทยากรบางท่านมีเวลาน้อย ต้องเดินทางไกล
6. การจัดการประชุมจำเป็นต้องจัดงานให้ตรงกับวันหยุดราชการสำหรับวิทยากรบางท่าน
7. ผู้เป็นเจ้าของประกอบการสถานบันเทิงไม่ได้มาเข้าร่วมงาน เนื่องจากไม่สะดวกมาในเวลาเช้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์โดยการ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ นำมาบูรณาการกับการวิเคราะห์การจัดประชุม กระบวนการเอไอซี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมด้วยการระดมสมองของสมาชิกผู้ร่วมประชุม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กลยุทธ์และแผนงานการพัฒนาศรีอย่างมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมืองพัทยาต่อไป